

Джерела та література

1. Акт проголошення незалежності України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T142700?an=19>
2. Декларація про державний суверенітет УРСР: Декларація Української РСР від 1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Конституція України: нормативно-правовий акт від 1996 року, № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
4. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель. Монографія. Харків. Право. 2009. 597 с.
5. Омарова А. А. Розбудова Української держави після прийняття Акту проголошення незалежності України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 24–28.

Салазуб Людмила

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України;

ГО «Центр освітніх ініціатив «Толока»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАКТИК У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ: ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА (ПОСТАТЬ ГЕТЬМАНА П. ПОЛУБОТКА, СПОГАДИ ІНОЗЕМЦІВ ТА ЕКОЛОГІЧНІ РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ)

Ключові слова: екологічна проблематика, трансформація практик, П. Полуботок, спогади іноземців, екологічні реалії сьогодення.

Keywords: the environmental problems, transformation of practices, P. Polubotok, memories of foreigners, the ecological realities of today.

Aut inveniam viam, aut faciam.

Або знайду шлях, або зроблю.

Зважаючи на реалії сьогодення, важливим є питання щодо формування в учнів старших класів екологічної компетентності. Сучасне зростаюче покоління має усвідомлювати рівень екологічних проблем через призму історичних наративів, участь у цікавих форматах занять / заходів, що передбачають використання інноваційних практик. Трендовою є інтеграція широкого спектру знань у контексті екологічної тематики та історичної ретроспективи (у межах продукування низки «красномовних» прикладів з історії України: політичної активності наказного гетьмана П. Полуботка, спогади іноземців про гостинність та «екологічну свідомість» українців тощо).

До вивчення окремих питань екологічного виховання долучилося багато дослідників. Серед них: С. Грінь, Н. Довбишова, В. Мананкова [2]. Історичні аспекти проблематики дослідження висвітлені в доробку цілої плеяди науковців (В. Горобець [1], С. Плохій [3], В. Січинський [4] та ін.). Однак доцільним є проведення інтегрованих змістових ліній між суто екологічною проблематикою та історичними перипетіями XVIII ст., що відбувалися на теренах Гетьманщини (Лівобережної України), адже російський царат і тоді здійснював форсований і нестрим-

ний наступ на українській території. У фокусі уваги – осучаснення методів, прийомів і технологій у межах виховних та навчальних процесів (семантично поєднані в понятті «освітній процес») задля реалізації сучасних підходів до продукування знанневих та практико-орієнтованих парадигм у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти.

У тернистій історії українського державотворення – «феєрія» незламних особистостей, які завдяки своїй силі волі та моральній принциповості спромоглися здійснили значний внесок у розвиток України. Знаковою постаттю є наказний гетьман П. Полуботок, який володіє такими особистісними якостями:

- нестримність на шляху до мети;
- «залізна» незламність духу та хоробрість у контексті відстоювання принципів;
- активність (попри всі несприятливі фактори та кулуарні інтриги) тощо.

Такі люди – у надзвичайному пієтеті, адже переконані: «Людина без життєвого “фарватеру” є “хамелеоном”!». Задля реалізації ефективних активностей доцільно популяризувати таких особистостей. Водночас ця робота має інтегруватися з іншими нагальними орієнтирами-викликами, зважаючи на війну. А саме: поєднання діяльностей на шляху до формування екологічної компетентності та патріотичних лейтмотивів, що сприятиме чіткому усвідомленню самоідентифікації та причинно-наслідкових сенсів екологічних проблем, переважно більшість із яких ми отримали внаслідок страшних воєнних перипетій. Для того, аби сприяти реалізації намірів, зазначених вище, варто осучаснити підходи, методи, прийоми та технології в контексті формування екологічної компетентності; інтегрувати їх зі стрижневими концептами національно-патріотичних світоглядних парадигм задля «оживлення» екологічної тематики.

Вагоме значення має поєднання традиційних та сучасних елементів у контексті проведення занять / заходів із освітньої тематики загалом та з екологічних питань зокрема. Чільне місце – візуалізації, використанню «модних» сервісів / застосунків (для створення ефективних фідбеків, формування візуальних асоціацій, конвертування «матеріалів» у різні формати тощо) та активним (діяльним) практикам (сприятимуть підвищенню рівня взаємодії й підтримки, реалізованої на засадах паритету та толерантності).

Доцільно використовувати цікаву інформацію, розміщену на віртуальних шпальтах онлайн-бібліотек. Подорожувати – дуже просто! Музеї просто неба – цікава та надзвичайно ефективна (якісна) допомога на шляху до продукування виховних та навчальних практик, зважаючи на домінування «кліпового» мислення у здобувачів освіти [5]. Під час формування екологічної компетентності у старшокласників непересічне місце посідає використання аудіовізуальних джерел (документальні фільми, інтерв'ю (спогади / свідчення очевидців подій) тощо).

Історичній пам'яті – одне з цільних місць у світоглядних наративах кожного індивідуума. Як не дивно, але зважаючи на інтегровані підходи до реалізації навчальних і виховних процесів, доцільно популяризувати поєднання історичної пам'яті з екологічною проблематикою. Варто звернути увагу на «екологічну ментальність» населення українських теренів протягом історичної ретроспективи. Спогади іноземних мандрівників, дипломатів та інших непересічних особистос-

тей, які на різних етапах свого життєвого шляху відвідували українські містечка й села, є дуже «красномовними». Так, знаковою є праця В. Січинського «Чужинці про Україну...» [4]. Бінарне зіставлення українців із росіянами (контрверсійні лейтмотиви) – не на користь «других». Зокрема, один із данських державних діячів так описав мешканців Чернігівщини: «...як взагалі усе населення Козацької України, відзначаються великою ввічливістю і охайністю, вдягаються чисто і чисто утримують дома... українські козаки “у всіх відношеннях чистіші й чепурніші від росіян”» [4, 45].

Отже, трансформація практик у навчанні та вихованні старшокласників (із акцентом на екологічній проблематиці) є можливою завдяки впровадженню низки практико-орієнтованих «векторів». Серед них:

- осучаснення методів, прийомів і технологій у контексті реалізації виховних і навчальних процесів (завдяки створенню авторських «творчих лайфхаків»);
- використання візуального, аудіального / аудіовізуального інформаційного контенту;
- імплементація активних (діяльнісних) підходів до виховання та навчання (реалізація освітнього процесу) тощо.

Джерела та література

1. Горобець В. М. Павло Полуботок. Серія: Гетьмани. Київ: ПП Наталія Брехуненко, 2009. 64 с.
2. Грінь С. О., Довбишова Н. О., Мананкова В. Л. Екологічне виховання дітей як внесок у майбутнє планети. *Молодий вчений*. 2016. Груд. № 12(39). С. 412–416.
3. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Р. Клочка. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 496 с.
4. Січинський В. Чужинці про Україну: Вибір з описів подорожів по Україні та ін. писань чужинців про Україну за десять ст. 5-е вид. Авґсбург: Павлович, 1946. 118 с. / Перевидання: Львів: Слово, 1991.
5. Віртуальний тур українськими музеями просто неба. URL: <https://museums.authentic-ukraine.com.ua/ua/>